

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS

LIETUVOS
ISTORIJOS
METRAŠTIS
2010 metai

2

LI
LEIDYKLA

Vilnius 2011

LITHUANIAN INSTITUTE OF HISTORY

THE YEAR-BOOK
OF LITHUANIAN
HISTORY

2010

2

Vilnius 2011

LITAUISCHES INSTITUT FÜR GESCHICHTE

JAHRBUCH
FÜR LITAUISCHE
GESCHICHTE

2010

2

Vilnius 2011

UDK 947.45
Li 237

Žurnalo leidybą finansavo

LIETUVOS MOKSLO TARYBA

NACIONALINĖ LITUANISTIKOS PLĖTROS 2009–2015 METŲ PROGRAMA
Finansavimo sutartis Nr. LIT-2-65

Redakcinė kolegija:

Egidijus ALEKSANDRAVIČIUS
Vytauto Didžiojo universitetas

Alfonsas EIDINTAS
Vilniaus universitetas

Jan JURKIEWICZ
Adomo Mickevičiaus universitetas Poznanėje

Zigmantas KIAUPA (pirmininkas)
Lietuvos istorijos institutas

Česlovas LAURINAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Ingė LUKŠAITĖ
Lietuvos istorijos institutas

Bronius MAKAUSKAS
Vytauto Didžiojo universitetas

Jolita MULEVIČIŪTĖ
Kultūros, filosofijos ir meno institutas

Rimvydas PETRAUSKAS
Vilniaus universitetas

Edmundas RIMŠA
Lietuvos istorijos institutas

Jolita SARCEVIČIENĖ (sekretorė)
Lietuvos istorijos institutas

Vladas SIRUTAVIČIUS
Lietuvos istorijos institutas

Saulius SUŽIEDĖLIS
Milersvilio universitetas

Joachim TAUBER
Nordost-Institut Liuneburge

Šio žurnalo straipsnių pavadinimai ir santraukos cituojami duomenų bazėse:

Articles appearing in this journal are abstracted and indexed in:
HISTORICAL ABSTRACTS. AMERICA: HISTORY AND LIFE.
EBSCO Publishing

Recenzijos skelbiamos duomenų bazėje recensio.net
Reviews appearing in this journal are published in recensio.net

ISSN 0202-3342

© Lietuvos istorijos institutas, 2011
© Straipsnių autoriai, 2011

MOKSLO GYVENIMAS

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTO MOKSLINĖS VEIKLOS 2010 M. APŽVALGA

2010 m. pradžioje Institutui buvo iškelta keletas uždavinių. Mokslo ir studijų įstatymas bei Lietuvos istorijos instituto įstatai įpareigojo pertvarkyti kai kurias Instituto struktūras: vietoje Instituto tarybos reikėjo išrinkti Mokslo tarybą ir suformuoti visuomeninės priežiūros instituciją – Instituto priežiūros tarybą, be to, suderinti jų veiklą su savarankiškesnėmis nei anksčiau direktoriaus funkcijomis. Pirmoje metų pusėje buvo suformuota nauja veikli Instituto Mokslo taryba ir nelabai aiškiai apibrėžtų funkcijų Instituto priežiūros taryba.

Toliau vyko Lietuvos mokslo sistemos pertvarka, buvo sukurta ir patvirtinta nauja institutų finansavimo tvarka. Taip pat kuriama institutų veiklos išorinio vertinimo, ilgalaikių institutų programų rengimo, tvirtinimo ir atsiskaitymo tvarka. Šie dokumentai turės įtakos ir Instituto mokslinei veiklai, jo ilgalaikiai perspektyvai.

Instituto vidaus gyvenimas ir jo pertvarka vyko sudėtingomis finansinėmis sąlygomis, kurios tapo didžiausiu veiklos iššūkiu 2010 m. Valstybės asignavimai Institutui 2010 m. sudarė tik 80 proc. 2009 m. lėšų (2009 m. – 3526,0 tūkst. Lt, 2010 m. – 2810,0 tūkst. Lt) ir tik 73 proc. 2008 m. lėšų (3821,0 tūkst. Lt). Buvo akivaizdu, kad siekiant suformuoti „normalų“ Instituto biudžetą tebesitęsiančios krizės sąlygomis, reikės suaktyvinti projektinę mokslinę tiriamąją ir taikomąją veiklas. Buvo būtina susitelkti ir stengtis laimėti kuo daugiau lėšų iš programinio konkursinio finansavimo, t. y. iš Lietuvos mokslo tarybos skelbiamų ir priemonių mokslininkų projektinėms veikloms finansuoti. Siekiant šio tikslo, buvo stengiamasi pergrupuoti mokslininkų jėgas, dar atidžiau įvertinti ir diferencijuoti tyrimus, kurie gali būti vykdomi už valstybės asignavimų lėšas, o kurie – už konkursines, efektyviau perorganizuoti aptarnaujančio personalo (buhalterijos, Leidybos skyriaus, bibliotekos ir kt.) darbą ir apmokėjimą už jį. Pažymėtina, kad Vyriausybės planai padengti 40 proc. valstybinių

institūtų biudžeto per programinių-projektnių finansavimą, dalyvaujant LMT skelbiamuose programų konkursuose, kol kas neduoda lauktų rezultatų. LMT paskelbtos *Nacionalinės lituanistikos plėtos 2009–2015 m. programos* konkurse laimėjęs 19 projektų LII tomis lėšomis padengė tik apie 20 proc. trūkstamų lėšų (2010 m. atlyginimų fondui teko tik 61,5 tūkst. Lt). Akivaizdu, kad LMT projektų teikiamos galimybės įdarbinti mokslininkus už projektines lėšas ir taip išspręsti bazinio finansavimo trūkumo problemą yra ribotos. Juolab kad dėl didžiulio projektų „biurokratinio aparato“ didėja administravimo išlaidos. Neatsitiktinai turėjome į darbą priimti projektų rengimą ir vykdymą kuruojantį darbuotoją bei dar vieną buhalterijos specialistą.

Reikšmingo valstybinių asignavimo lėšų mažėjimo negalėjo kompensuoti ne tik projektų lėšos, bet ir kitų valstybės institucijų užsakymai, kurie buvo labai reti, nedideli darbų ir finansine apimtimi, taip pat labai sumenkę privačių įmonių užsakymai. Šios aplinkybės vertė administraciją mažinti atlyginimų fondą, ieškoti galimybių taupyti lėšas Instituto ūkio ir aptarnavimo sferoje (sumažinti darbuotojų skaičių nemažinant veiklos masto), imtis kitų nepopuliarių priemonių.

Dėl sumažintų biudžetinių asignavimų buvo pristabdyta MTEP plėtra (teko riboti bibliotekos fondų papildymą naujaisiais Lietuvos ir užsienio moksliniais leidiniais), mažiau lėšų skirta mokslinių tyrimų plėtrai (stažuotėms, mainų su užsienio mokslininkais programoms, kurios vykdomos pagal institucijų pasirašytas bendradarbiavimo sutartis).

Nepaisant reformos suformuotų Instituto veiklos sąlygų, finansinių sunkumų, galima konstatuoti, kad pagal rezultatus, kurie konkrečiai apibūdinami šios ataskaitos skyriuose, strateginių tikslų 2011 m. užduotys įgyvendintos. Be to, įvykdėme ne tik strategines metų užduotis, bet iš dalies išsprendėme ir Instituto finansavimo problemą. O tai – visų Instituto darbuotojų nuopelnas.

* * *

2010 m. Institute doktorantūros studijas baigė Olga Mastianica ir Andrea Griffante. O. Mastianica 2011 m. sausio 18 d. apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją „Moters švietimo reikšmės Lietuvos visuomenėje XVIII a. pabaigoje – XX a. pradžioje“. A. Griffante 2011 m. gegužės 27 d. apgynė humanitarinių mokslų daktaro disertaciją „Nacionaliniai keliai per įvairovę: Vilnius, Triestas ir „takoskyros tapatybė“ 1848–1914 m.“

J. m. d. Darius Daukšas (VDU doktorantas) gruodžio 17 d. apgynė disertaciją „Transnacionalizmo iššūkiai pilietybei ir etniškumui šiuolaikinėje Lietuvoje: Lietuvos tautinių mažumų ir lietuviškos migracijos atvejai“ (Sociologija).

Institute doktorantūros studijas tęsia istorikai Alfredas Rukšėnas, Živilė Mikailienė, archeologė Dovilė Urbonavičiūtė, etnologės Veronika Gribauskaitė ir Loreta Martynėnaitė. 2010 m. į istorijos krypties doktorantūros studijas priimti 2 doktorantai –

Oksana Valionienė ir Darius Juodis, į Klaipėdos universiteto istorijos (archeologijos) krypties doktorantūrą įstojo Irma Kaplūnaitė.

2009 m. pradėjus įgyvendinti podoktorantinių studijų programą, Institute nuo 2009 m. besistažuojančių Živilės Nedzinskaitės, Sauliaus Grybkausko, Gedimino Lesmaičio gretas papildė 2010 m. rudenį LMT konkursą laimėję nauji stažuotojai: Vaiva Narušienė, Marius Ščavinskas, Skaidrė Urbonienė. Džiugu, kad stažuotojai aktyviai įsitraukė ne tik į Instituto, bet ir į Lietuvos mokslinį gyvenimą.

* * *

Instituto mokslininkai 2010 m. parengė ir paskelbė 25 (2009 m. – 22; 2008 m. – 23; 2007 m. – 19) dideles publikacijas, t. y. monografijas, šaltinių publikacijas, straipsnių rinkinius, ir 5 informacinius-bibliografinius leidinius (konferencijų, disertacijų tezės, bibliografinės rodyklės). Tai didžiausias skaičius nuo 2004 m., kai buvo išleisti 29 leidiniai. Iš minėtų 25 leidinių 12 yra monografijos, 8 šaltinių publikacijos, iš jų dvi parengtos kartu su kitų institucijų mokslininkais, 5 straipsnių rinkiniai.

Moksliniuose leidiniuose paskelbti 199 straipsniai ir kitos mokslinės publikacijos, neskaiciuojant mažesnių nei 0,25 autorinio lanko apimties darbų (2009 m. – 201). Recenzuojamuose leidiniuose paskelbta 113 straipsnių (2009 m. – 114; 2008 m. – 133; 2007 m. – 104). Straipsnių paskelbta panašiai kaip ir ankstesniais metais, tačiau reikia pažymėti, kad darbas prie projektų neigiamai veikia publikacijų kiekį, nes kai kurie projektai orientuoti į didesnės apimties darbus (monografijas, studijas, šaltinių publikacijas), todėl straipsnių rašymui skiriama mažiau dėmesio. Nors palyginti stabilus išlieka ir recenzuojamuose leidiniuose skelbiamų straipsnių skaičius, tačiau, atsižvelgiant į jų reikšmę vertinant Instituto mokslinę produkciją, pageidautina, kad jų būtų daugiau. Juolab kad kai kurie skyriai nėra išnaudoję visų savo galimybių ir nepasiekia Instituto strateginiame plane numatyto publikacijų recenzuojamuose leidiniuose skaičiaus. Esama ir objektyvių priežasčių: kai kurie leidiniai, kaip „Liaudies kultūra“ ar „Versmių“ serijos tomai, kurių mokslinėse dalyse skelbiama nemažai mokslininkų publikacijų, nėra recenzuojami leidiniai.

Iš naujo patvirtinta institutų finansavimo metodika didelę reikšmę formuojant institucijos biudžetą teikia gautiems balams už aukščiausio, t. y. I lygio darbus. Tai-gi darbų kokybė, o ne kiekybė tampa pagrindiniu kriterijumi formuojant institucijų biudžetą. Instituto darbų vertinimo pirmųjų metų patirtis rodo, kad tokių darbų nėra daug ir surinkti reikalaujamą skaičių deramo lygio darbų nebus lengva. Ypač aktualu tampa publikacijoms pasirinkti leidinius, kurie vidiniu recenzavimu užtikrina aukštą publikuojamų darbų lygį, tad skatina pasitempti ir autorius. Kita vertus, labai svarbu kiekvienam mokslininkui susikaupti prie rimtų apibendrinamojo pobūdžio, svarias mokslines išvadas teikiančių darbų, stengiantis mažiau švaistyti laiko ir jėgų siauros formos ir turinio darbams.

Iš visų publikacijų 43, t. y. kas penkta, paskelbta užsienio spaudoje. Populiariausi tebėra kaimyninių kraštų, su kuriais mus sieja bendra istorija, leidiniai – Lenkijos, Rusijos, Baltarusijos, rečiau Latvijos ir Estijos. Tačiau būta publikacijų ir Vokietijos, Prancūzijos, JAV mokslinėje spaudoje. 2010 m. išskirtinis įvykis buvo Instituto doktoranto Andrea Griffante iniciatyva iš Instituto mokslininkų darbų sudarytas straipsnių rinkinys, išleistas italų kalba Italijoje. Tai suteikė galimybę su naujausių laikų Lietuvos istorijos problemomis supažindinti Italijos mokslininkus ir istorija besidominčią visuomenę.

2010 m. buvo išleista net 10 Instituto tęstinių leidinių tomų: *Lietuvos istorijos metraštis* (2 numeriai), *Lietuvos archeologija* (2 numeriai), *Lithuanian Historical Studies* (2 numeriai), *Lietuvos etnologija* (2 numeriai), *Lietuvos Metrikos naujienų* numeris lietuvių ir rusų kalbomis. Gautas LMT finansavimas Instituto periodiniams leidiniams garantavo jų leidybą artimiausius trejus metus, išsprendė daugelį metų neįveikiamą problemą – straipsnių vertimų į anglų kalbą angliškajam Instituto leidiniui finansavimą. Kita vertus, projektuose numatyti darbų grafikai verčia leidinių redakcines kolegijas intensyviai dirbti. Būtina iš anksto kaupti straipsnius jau būsimų metų numeriams, nes per vienerius metus surinkti numerį ir jį išleisti yra labai sudėtinga. Tačiau projektinio darbo poveikis leidinių periodiškumui palankus straipsnių autoriams, nes sparčiau pasirodo publikacijos.

2010 m. Lietuvos istorijos institutas kartu su kitomis institucijomis surengė turbūt daugiausia tarptautinių renginių per visą Nepriklausomybės laikotarpį. Reikia pripažinti, kad tokią situaciją lėmė ne tiek išankstinis LII administracijos planavimas, kiek įvairios susiklosčiusios aplinkybės. Iš jų reikėtų paminėti LMT veiklą, kai kurias jubiliejines sukaktis (Žalgirio mūšio ir kt.), įvairių mokslo bei studijų institucijų Lietuvoje ir užsienyje požiūrį į LII kaip į akademinį požiūriu solidžią, o organizaciniu – gerai veikiančią instituciją, o svarbiausia – kai kurių LII darbuotojų iniciatyvas (A. Nikžentaičio, V. Jogėlos bei kitų).

Turbūt nesuklysimė teigdami, kad svarbiausiu moksliniu renginiu 2010 m. tapo tarptautinė konferencija, skirta Žalgirio mūšio 600-osioms metinėms. 2010 m. spalio 21–23 d. Lietuvos istorijos institutas kartu su Vilniaus ir Kylio universitetais bei Vokietijos istorijos institutu Varšuvoje surengė tarptautinę konferenciją, skirtą 600-osioms Žalgirio mūšio metinėms „Žalgiris–Griunvaldas–Tanenbergas: karas ir taika vėlyvaisiais Viduramžiais“. Konferencijoje dalyvavo apie 30 mokslininkų iš Lietuvos, Lenkijos, Vokietijos, Prancūzijos, Baltarusijos, Ukrainos. Konferenciją sudarė įžanginė diskusija apie mūšio atminimą ir tradiciją įvairiose šalyse; atidarymo pranešimas apie viduramžių mūšius bei jų pasakojimus; pagrindinės dalies pranešimai, skirti įvairioms karo ir taikos problemoms Žalgirio mūšio epochoje. Tokį reprezentatyvų tarptautinį renginį pavyko surengti tik bendradarbiavimo su Vilniaus universiteto Istorijos fakultetu ir ypač VU profesorius R. Petrausko dėka.

Kitą renginį, susijusį su jubiliejine data, surengė LII Etnologijos skyrius, vadovaujamas Ž. Šaknio. Pranės Dundulienės 100 metų jubiliejus buvo gera proga surengti tarptautinę konferenciją, kurioje Lietuvos etnologai ir giminingų disciplinų atstovai kartu su kolegomis iš užsienio galėjo pasidalinti naujausiais tyrimais („Etnologija: istorija, dabartis ir perspektyvos“, 2010 m. spalio 8–10 d.). Jubiliejui – 230 metų nuo seniausios masonų ložės įsteigimo Lietuvoje – buvo skirta ir kartu su Lietuvos nacionaliniu muziejumi surengta tarptautinė mokslinė konferencija „Laisvoji mūrininkija pasaulyje ir Lietuvoje: tradicija ir dabartis“ (2010 m. lapkričio 19–20 d.). Ne mažiau svarbi buvo Suvalkuose 2010 m. rugsėjo 10–11 d. surengta konferencija „Suvalkų sutartis: faktai ir interpretacijos“ (kartu su Suvalkų valstybės archyvu, apskrities muziejumi bei Lenkijos istorijos draugijos Balstogės skyriumi). Ši konferencija aiškiai parodė, kad Lietuvos ir Lenkijos istorikų bendruomenės yra subrendusios solidžia akademine kalba svarstyti politiškai jautrius klausimus.

Prie kitos sąlygiškai suformuotos konferencijų grupės priskirtume renginius, skirtus jaunesiems mokslininkams. 2010 m. spalio 14–16 d. Vilniuje įvyko tradicinė kas dveji metai rengiama tarptautinė jaunųjų mokslininkų konferencija (kitaip negu anksčiau metais, joje galėjo dalyvauti ne tik doktorantai, bet ir kiti jauni tyrinėtojai). Ją Lietuvos istorijos institutas kaip ir anksčiau rengė kartu su Vokietijos Herderio ir Šiaurės rytų institutais, kurie ir padengė didžiąją dalį konferencijos išlaidų. Konferencijoje skaitytuose pranešimuose pasitelkus ne tik istorinių, bet ir kitų giminingų disciplinų metodus, buvo analizuojamos smurto apraiškos nuo XVII iki XX a. Konferencijoje dalyvavo jauni mokslininkai iš Lietuvos, Latvijos, Estijos, Vokietijos, Italijos, Slovakijos, Austrijos, Vengrijos, Šveicarijos. Kitas panašaus pobūdžio renginys – tarptautinis jaunų mokslininkų forumas „Vilnius tarp dviejų pasaulinių karų“ (2010 m. rugsėjo 14–19 d.; dalyvių būta apie 50). Šio renginio iniciatorius – Globalių bei europinių studijų institutas Leipcige – savo pagrindiniu partneriu Lietuvoje pasirinko būtent Lietuvos istorijos institutą. Itin reikėtų pabrėžti jaunų mokslininkų (postdoktorantų) iniciatyvą surengti tarptautinį forumą „Buvimas sovietiniame tinkle: įtraukimas, interpretavimas ar pabėgimas iš sistemos“ (2010 m. lapkričio 11–12 d.). Derėtų pagirti jaunuosius kolegas už iniciatyvą, suvokimą, koks svarbus mūsų tyrimų tarptautiškumas, ir norą tokius renginius padaryti tradicinius.

Gražia tradicija tampa bendradarbiavimas su Lietuvos regioniniais muziejais. Tokio bendradarbiavimo išraiška 2010 m. – kartu su Žemaičių dailės muziejumi Plungėje (2010 m. rugsėjo 25 d.) organizuota mokslinė konferencija „Lietuvos ir Lenkijos istorinės giminės ir asmenybės kultūrinių tapatybių kryžkelėje“. Jau tradicinėmis galima vadinti su Rietavo kunigaikščių Oginskių kultūros istorijos muziejumi rengiamas kasmetines konferencijas „Kunigaikščių Oginskių politinės ir kultūrinės veiklos pėdsakais“. Šiemet konferencija surengta Gardine, bendradarbiaujant su Gardino valstybiniu Jankos Kupalos vardo universitetu (Gardinas, 2010 m. spalio 8–9 d., 15 pranešimų).

LII taip pat prisidėjo prie bendros Lietuvos ir Rusijos istorikų komisijos veiklos rengiant konferenciją „Pertvarka: planai, procesai, rezultatai. Socialiniai-ekonominiai ir tautiniai-valstybiniai aspektai“ (2010 m. rugsėjo 13–15 d.) ir tarptautinį studentų seminarą.

Be paminėtų konferencijų, buvo surengta ir daugiau mokslinių renginių: 2010 m. sausio 15 d. buvo paminėtos Jono Matuso 110-osios gimimo metinės; tradicinė XVIII a. skirta konferencija Kaune (kartu su VDU, 2010 m. lapkričio 12 d.) „Lietuvos Didžioji Kunigaikštystė XVIII amžiuje: kontrolės ir priežiūros struktūros“. Seminarai tampa įprastine LMT finansuojamų projektų darbo forma: keletas darbinių seminarų surengta vykdant projektus „Atminties kultūrų formavimo strategijos Lietuvos urbanistinėse erdvėse“, „Stalinizmas Lietuvoje 1944–1953 m.“ ir „Lietuvos Metrikos tyrimai ir leidyba“. Jau ne seminaras, bet reprezentatyvi konferencija vainikavo projekto „Kultūrinio kraštovaizdžio raida archeologijos ir gamtos mokslų duomenimis (Archeokraštovaizdis)“ trejų metų darbą ir tapo tam tikra projektinės veiklos ataskaita (Lietuvos istorijos institutas, 2010 m. lapkričio 11 d., 18 pranešimų).

Instituto mokslininkai 2010 m. konferencijose perskaitė 115 mokslinių pranešimų (2009 m. – 119; 2008 m. – 104; 2007 m. – 92). Iš jų regioninėse konferencijose Lietuvoje – 47 (buvo atitinkamai 48, 32 ir 22), tarptautinėse – 21 (buvo 24, 38 ir 28), užsienyje – 47 (2009 m. – 47; 2008 m. – 34; 2007 m. – 42). Dalyvavimą 8 užsienio konferencijose finansavo LMT. Taigi mokslininkų aktyvumas buvo panašus kaip ir 2009 m., taip pat ir dalyvaujant konferencijose užsienyje. Mokslininkai pranešimus skaitė Airijoje, Anglijoje, Baltarusijoje, Danijoje, Latvijoje, Lenkijoje, Liuksemburge, Makedonijoje, Rusijoje, Slovėnijoje, Švedijoje, Turkmėnistane, Vokietijoje vykusiuose konferencijose. Nors tarptautinių konferencijų geografija plečiasi, vis dėlto dažniausiai vykstama pas artimiausius kaimynus – į Lenkiją, Rusiją, Vokietiją.

2010 m. LII mokslininkai taip pat skaitė paskaitas įvairių užsienio universitetų ar mokslo įstaigų seminaruose: Baltarusijos NVO „Socialinių inovacijų centre“, Žydų teologinėje seminarijoje Niujorke, Kolumbijos universitete (*Columbia university*), Žydų mokslo institute (YIVO), Miuncheno universitete.

* * *

Mokslinė veikla kaip ir pernai buvo organizuota pagal patvirtintas Instituto mokslo veiklos kryptis. *Fundamentinių mokslų srityje*: 1. Lietuvos visuomenės ir valstybės raida iki XXI a. pradžios (istorija, istoriografija, pagalbiniai istorijos mokslai ir kt). 2. Lietuvos archeologija, proistorės tyrimai. 3. Lietuvos etnologija: kultūrinis, socialinis ir teritorinis tapatumas. *Taikomųjų mokslų srityje*: Lietuvos istorijos šaltinių (Lietuvos Metrikos ir kitų) tyrimas ir skelbimas. *Mokslo taikomosios veiklos srityje*: Lietuvos miestų atsiradimas ir raida (istorija ir archeologija).

Patvirtintos Instituto mokslo veiklos kryptys buvo įgyvendinamos per Instituto mokslines programas. 2010 m. buvo vykdoma 11 iš valstybės biudžeto finansuojamų programų:

1. Akademinė Lietuvos istorija (2001–2011) (prof. dr. J. Kiaupienė);
2. Lietuva Europoje: kultūrinės sąveikos archeologiniais duomenimis (2007–2011) (doc. dr. V. Šimėnas);
3. Pagalbiniai istorijos mokslai (tęstinė 2007–2011) (doc. dr. E. Rimša);
4. Lietuvos Metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas D. 2 (2006–2010) (dr. A. Dubonis);
5. Lietuvos visuomenės modernizacija ir etniniai konfliktai (Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirma pusė). D. 2 (2006–2010) (dr. V. Sirutavičius);
6. Lietuva Antrajame pasauliniame kare. D. 2 (2006–2010) (dr. Č. Laurinavičius);
7. Tapatybė erdvėje ir laike: lokalsios bendruomenės (2007–2011) (dr. V. Savoniakaitė);
8. Lietuvių etninės kultūros atlasas. Papročiai. D. 2 (2007–2011) (dr. Ž. B. Šaknys);
9. Lietuvos miestų socialinė topografija XIV–XX a. D. 2. (2009–2013) (dr. G. Vaitkevičius);
10. Atminties kultūra Lietuvoje (2009–2013) (habil. dr. A. Nikžentaitis);
11. Lietuvos visuomenės tradicinis elitas: bajorų ir dvasininkų luomų pokyčiai modernizacijos sąlygomis (XIX a. – XX a. pr.) (2010–2015) (habil. dr. T. Bairašauskaitė).

2010 m. baigtos vykdyti trys programos: 1) Lietuvos Metrikos ir kitų istorijos šaltinių tyrimas ir publikavimas (D. 2, 2006–2010, vadovas dr. A. Dubonis); 2) Lietuvos visuomenės modernizacija ir etniniai konfliktai (Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirma pusė) (D. 2, 2006–2010, vadovas dr. V. Sirutavičius); 3) Lietuva Antrajame pasauliniame kare (D. 2, 2006–2010, dr. Č. Laurinavičius).

Įspūdingais rezultatais baigta „Lietuvos Metrikos (LM) ir kitų istorijos šaltinių tyrimo ir publikavimo“ programa, vykdyta 2001–2010 m. su tarpine ataskaita 2006 m. Pagrindiniai programos darbai: publikuoti Lietuvos Metrikos knygas, Lietuvos magdeburginių miestų istorijos šaltinius, atlikti šaltiniotyrimus tyrimus ir skelbti jų rezultatus. Programoje nuolatos dirbo 6 mokslo darbuotojai ir 4 mokslinio techninio personalo darbuotojai bei trumpesnę ar ilgesnę laiką dar 4 mokslininkai ir tyrėjai. Programos įgyvendinimo metu nuo 2001 iki 2010 m. paskelbta 19 Lietuvos Metrikos knygų (2006–2010 m. – 11), iš kurių dvi parengė ne LII darbuotojai. Periodiškai leidžiamas informacinis leidinys lietuvių ir rusų kalbomis *Lietuvos Metrikos naujienos*, čia skelbiama informacija apie naujausias Metrikos knygas ir kt. Išleisti 5 (vietoj planuotų 3) Lietuvos magdeburginių miestų privilegijų ir aktų serijos tomai, skirti Kėdainių, Alytaus, Trakų ir Merkinės miestams. Parengti ir išspausdinti (kartu su bendraautoriais iš

kitų institucijų) kiti 8 šaltinių rinkiniai. Programos dalyviai D. Antanavičius, D. Baronas ir R. Ragauskienė paskelbė savo monografijas. Apginta viena humanitarinių mokslų daktaro disertacija (Darius Antanavičius).

Programos įgyvendinimas buvo koordinuojamas su Vilniaus universiteto Lietuvos Statutų ir Lietuvos Metrikos grupe (vadovė prof. Irena Valikonytė). Dalykiški ryšiai ir tam tikri koordinavimo veiksmai, kuriais siekiama išvengti rengiamų LM knygų dubliavimo, programos dalyvius siejo su kitu Lietuvos Metrikos leidybos ir tyrimų centru – Baltarusijos NMA Nacionaliniu istorijos institutu ir jo mokslininkais. Rengiant vieną Metrikos knygą bendradarbiauta su Ukrainos mokslininkais.

Vykdam programą aktyviai buvo plėtojami tiriamieji aspektai: šaltiniotyrimų ir kitų tyrimų rezultatai paskelbti beveik 90 mokslinių straipsnių, šaltinių skelbimo problemos nagrinėtos 2 tarptautinėse konferencijose ir 2 tarptautiniuose seminaruose. Pirmosios tarptautinės konferencijos pranešimai paskelbti straipsnių rinkinyje „LDK istorijos šaltiniai: Faktas. Kontekstas. Interpretacija“. LM programos tiriamąsias galimybes reprezentuoja pradėtas leisti tęstinis leidinys *Istorijos šaltinių tyrimai*, kurio trečiasis tomas jau leidykloje. Programos leidinių leidyba buvo finansuojama iš daugelio įvairių šaltinių, pastaruoju metu nemenką postūmį tiek LM ir miestų šaltinių rengimo, tiek leidybos darbams suteikė laimėtas LMT projektas. Sėkminga programos veikla lėmė, kad Lietuvos istorijos institutas tapo pripažintu Lietuvos Metrikos leidybos centru regione, o kitų istorijos šaltinių rengimas ir publikavimas, prie šio darbo svariai prisidedant ir kitų programų mokslininkams, padarė Institutą neabejotinu istorinių šaltinių publikavimo lyderiu Lietuvoje. Kartu tai įrodo, kad Institutas sėkmingai įgyvendina vieną iš savo veiklos krypčių – tai tirti ir skelbti Lietuvos istorijos šaltinius (Lietuvos Metriką ir kitus).

Reikšmingų rezultatų pasiekė ir kita 2010 m. baigta programa „Lietuvos visuomenės modernizacija ir etniniai konfliktai (Nedominuojančios etninės bendruomenės Lietuvoje XIX a. – XX a. pirma pusė)“ (D. 2, 2006–2010, programos trukmė – 2001–2010 m.). Programos tikslas buvo išanalizuoti pagrindines etninių konfliktų priežastis bei jų dinamiką Lietuvos visuomenėje, sutelkiant dėmesį į keletą svarbesnių klausimų: etninių bendruomenių, kurioms iki šiol historiografijoje nebuvo skirta pakankamai dėmesio, raida; etninių bendruomenių tarpusavio santykiai; politinių režimų pasikeitimų įtaka tarpetniniams santykiams. Programoje dirbo 7 mokslininkai, tačiau kiekvieno jų darbo apimtis buvo tik 0,15–0,5 etato, o tai sudarė tik nepilnus tris etatus. Čia galinčių dirbti mokslininkų trūkumas buvo viena didžiausių šios programos problemų. Ji spręsta pagal programos uždavinius organizuojant seminarus griežtai apibrėžtomis temomis. Tai leido pritraukti kitų institucijų ar kitų programų tyrinėtojus programos uždaviniams spręsti. Šių seminarų rezultatas – trys teminiai straipsnių rinkiniai. Vis dėlto, nors tyrėjų buvo nedaug, kiekybiniai programos antrojo etapo rezultatai solidūs. Per penkerius metus paskelbtos 2 monografijos, 4 plačios šaltinių publikacijos, 1

straipsnių rinkinys, 31 straipsnis, kurių dauguma – užsienio moksliniuose leidiniuose. 2011 m. dar pasirodys viena kolektyvinė monografija, straipsnių rinkinys, šaltinių publikacija ir 4 straipsniai. Didele programos sėkme galima laikyti laimėtą VMSF projektą „Lietuvos žydai. Istorinė studija“, realizuotą kartu su Rytų Europos žydų kultūros ir istorijos tyrimų centru. Projektas leido pritraukti ne tik Lietuvos, bet ir užsienio mokslininkus rengti sintetinę studiją „Lietuvos žydai XIV–XX amžiais“. Studija bus išleista 2011 m., tad bus įgyvendintas vienas svarbiausių programos tikslų. Reikšmingos ir tolesniems tyrimams svarbios mokslinės programos tyrimų išvados, kurios kreipia tyrimus kitomis linkmėmis arba verčia peržiūrėti stereotipiniais tapusius požiūrius kai kuriais naujausių laikų Lietuvos istorijos klausimais. Nors dėl žmogiškųjų išteklių stokos nepavyko tolygiai realizuoti visų programos uždavinių ir išanalizuoti visų etninių bendruomenių raidos ir tarpusavio santykių, vis dėlto žengtas didelis žingsnis į priekį arba užpildytos istoriografinės spragos tiriant Rusijos imperinės valdžios tautinės politikos, žydų ir lietuvių tarpusavio santykių klausimus ir padėtas tvirtas pagrindas būsiamiems tyrimams.

2010 m. baigėsi ir programos „Lietuva Antrajame pasauliniame kare“ antrasis etapas (2006–2010). Kaip ir prieš tai minėta, ši programa taip pat buvo skirta iki šiol nepakankamai ištirtoms politiškai ir vertybiškai aktualioms ir sudėtingoms Lietuvos istorijos problemoms gvildinti. Vykdam programą buvo atliekami tyrimai šiomis kryptimis: Lietuvos padėties Antrojo pasaulinio karo metais tarptautiniai aspektai; visuomeninė ir politinė padėtis Lietuvoje nacių okupacijos metais; holokaustas Lietuvoje; ginkluota rezistencija, kai kurie demografinių pokyčių klausimai; bendri istorinės atminties aspektai. Programoje dirbo 7 mokslininkai, kai kurie jų ne visu etatu (iš viso 5,5 etato). Vykdam programą per penkerius metus paskelbtos 6 monografijos (dvi iš jų A. Kasparavičiaus), 2 šaltinių publikacijos, 1 straipsnių rinkinys, 60 straipsnių, perskaityti 39 pranešimai tarptautinėse ir regioninėse konferencijose. Nors dėl įvairių objektyvių priežasčių (pirmiausia tyrėjų trūkumo) liko neišnagrinėtos kai kurios problemos, tačiau pasiekti rezultatai yra ypač reikšmingi nagrinėjant Lietuvos tarptautinę situaciją karo išvakarėse ir jo metu, tarpetninius santykius karo metu, holokausto eigą, Lietuvos savivaldos institucijų veiklą okupacijos metais, pasipriešinimą nacistinei ir sovietinei okupacijai, krikščioniškų bažnyčių padėtį karo metais. Paskelbti šaltiniai atveria naujas tolesnių studijų galimybes. Atlikti tyrimai leidžia kurti bendrą Lietuvos vaizdą Antrojo pasaulinio karo metais, kartu ir tęsti tyrimus, ypač derinant juos su to laikotarpio istorinės atminties tyrimais.

2010 m. buvo patvirtinta nauja programa „Lietuvos visuomenės tradicinis elitas: bajorų ir dvasininkų luomų pokyčiai modernizacijos salygomis (XIX a. – XX a. pr.)“ (2010–2015) (vadovė habil. dr. T. Bairašauskaitė). Ja pradedami kurį laiką buvę primiršti, bet svarbūs Lietuvos istorinei raidai pažinti socialinės istorijos tyrimai. Kryptingai ir produktyviai dirbta įgyvendinant ir kitas Instituto programas. Tačiau neretai

sėkmingą darbą trikdė žmogiškųjų išteklių stoka. Daugelyje Institute vykdomų ar vykdytų programų dirba ar dirbo nedidelis skaičius mokslininkų, ir tai neleidžia tolygiai išnagrinėti visų programos problematikai svarbių klausimų. Ši problema, kaip minėta, buvo sprendžiama įvairiai – tiek organizuojant darbą seminarų ar konferencijų forma, tiek ir teikiant VMSF ar LMT projektus kai kuriems programų tyrimams atlikti. Šios darbo formos leidžia didesnėms problemoms spręsti sutelkti ne tik Instituto, bet ir kitų institucijų mokslininkus, dirbančius panašiomis temomis. Įsibėgėjant LMT veiklai ir vis drąsiau teikiant projektus, šios galimybės tik didėja.

2010 m. įsibėgėjo 2009 m. prasidėjęs perėjimas prie dalinio programinio / projekcinio mokslinių tyrimų finansavimo. Tai reiškia, kad dalis Instituto moksliniams tyrimams skirto biudžeto turi būti gaunama per projektus, kitaip tariant, per projektus mokslininkai turi užsidirbti bent dalį savo atlyginimo. Galima teigti, kad Instituto mokslininkai sėkmingai dalyvavo LMT skelbtuose trijų programų konkursuose. Iš viso buvo pateiktos 33 paraiškos, 26 projektai laimėjo, iš 7 nelaimėjusių 2 buvo atmesti dėl formalių kriterijų ar nepaėjo administracinės patikros (ne dėl projektų parengėjų kaltės), dėl kitų priekaištų turėjo ekspertai. 79 proc. sėkmingų projektų yra tikrai geras rezultatas. 2010 m. Instituto mokslininkai vykdė 34 LMT finansuojamus projektus. 26 iš jų buvo *Nacionalinės lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programos* projektai, 5 tęsėsi nuo 2009 m., 21 projektas laimėjo 2-ąjį ir 3-įjį kvietimus. *Nacionalinė lituanistikos plėtros 2009–2015 m. programa* finansavo keturių Instituto periodinių leidinių leidybą, 3 konferencijų organizavimą, 9 monografijų ir šaltinių publikacijų leidybą bei 5 tiriamuosius projektus. 3 tiriamieji projektai laimėjo mokslininkų iniciatyva parengtų projektų konkursą ir 2 – programos *Valstybė ir tauta: paveldas ir tapatumas* projektų konkursą. Tarp pastarųjų buvo ir didžiausias savo apimtimi 2010 m. laimėjęs projektas – habil. dr. Alvydo Nikžentaičio vadovaujamas projektas „Atminties kultūrų formavimo strategijos Lietuvos urbanistinėse erdvėse“. Laimėjimu galima laikyti tai, kad pagausėjo didesnių mokslininkų grupių atliekamų tiriamųjų projektų skaičius. Tokius projektus parengė ir konkursus laimėjo A. Nikžentaitis, R. Laukaitytė, R. Šmigelskytė-Stukienė, V. Pugačiauskas, G. Piličiauskas. Tai teikia vilties, kad LMT skiriamos lėšos bus vis plačiau naudojamos ne tik mokslo žinių sklaidai, bet ir moksliniams tyrimams finansuoti. Rengiant projektus aktyvumu niekas negali prilygti Dariui Antanavičiui, net dviem projektams vadovavo Virgilijus Pugačiauskas, vieną po kito projektus rengė ir Gytis Piličiauskas. Šiuo požiūriu aktyvūs ir Instituto podoktorantines studijas tęsiantys jaunieji mokslininkai.

Praėjusiais metais buvo tęsiami trys dar VMSF pradėti finansuoti projektai, kuriems 2010 m. buvo baigiamieji metai.

Praėjusių metų Instituto veiklos ataskaitoje buvo keliama fundamentalių ilgalaikių tyrimų ir palyginti trumpų projektų suderinimo problema, siekiant, kad nenukentėtų mokslinių tyrimų kokybė. Vieneri metai yra per trumpas laiko tarpas šiai problemai

išspręsti. Tačiau šių metų patirtis jau parodė, kad projektinė veikla skatina labai atsakingai planuoti darbus, kritiškai įvertinti savo galimybes, tikslingai ir efektyviai dirbti. Trumpi projektų terminai, griežta atskaitomybė verčia mokslininkus teikti prioritetą projektams, o ne Instituto programoms. Kita vertus, jau esama požymių, kad dėl trumpų terminų kartais kenčia darbų kokybė. Tačiau galima tikėtis, kad projektinio darbo patirtis ilgainiui padės išvengti kai kurių problemų. Tuo tarpu planuojama įvesti iš biudžeto finansuojamų ilgalaikių programų tvarka skatins ypač atsakingai vykdyti ir šias programas.

2010 m. buvo tęsiamas Užsienio reikalų ministerijos finansuojamas taikomojo mokslo pobūdžio projektas „Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos mokslininkų bendradarbiavimas: Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės enciklopedijos parengimas, III etapas“. Projekto vadovas – habil. dr. A. Nikžentaitis. Projektą finansavo Užsienio reikalų ministerija iš Vystomojo bendradarbiavimo ir paramos demokratijai programos lėšų. Jis įgyvendinamas bendradarbiaujant su Vilniaus universitetu ir leidykla „Aidai“.

2010 m. buvo pasirašytos bendradarbiavimo sutartys su Lietuvos Respublikos Seimu ir Užsienio reikalų ministerija. Numatyta įgyvendinti bendrus projektus, teikti metodinę pagalbą. Šiomis sutartimis formaliai įteisintas jau kelerius metus vykstantis veiksmingas bendradarbiavimas su šiomis institucijomis. Bendradarbiavimo pagrindą sudarė tebegaliojančios Lietuvos istorijos instituto sutartys su šiomis užsienio švietimo bei mokslo institucijomis: Adomo Mickevičiaus universitetu Poznanėje, Lenkijos MA Tadeuszo Manteuffelio istorijos institutu, Lenkijos MA Mokslo istorijos institutu, M. Koperniko universiteto Torunėje Istorijos fakultetu, Valstybiniu Baltarusijos universitetu Minske, Rusijos MA Visuotinės istorijos bei Rusijos MA Rusijos istorijos institutais, Herderio institutu Marburge (Vokietija), Ukrainos nacionalinės mokslų akademijos Ukrainos istorijos institutu, Lenkijos MA Krokuvoje II Istorijos-filosofijos skyriumi. Pagal LII ir Varmijos-Mozūrijos universiteto OIštine bendradarbiavimo sutartį (pasirašytą 2008 m. spalio 28 d.) 2010 m. šiame universitete pradėta įgyvendinti lituanistikos studijų programa (LII projektui vadovauja prof. habil. dr. Tamara Birašauskaitė ir habil. dr. Alvydas Nikžentaitis). Su Lenkijos MA Krokuvoje II Istorijos-filosofijos skyriumi vykdomas projektas numatant publikuoti Horodlės unijos aktus (vadovė prof. Jūratė Kiaupienė). Tęsiamas projektas „Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės enciklopedija“ (iš viso turi būti parengti 4 tomai), kuriame dalyvauja Lietuvos, Baltarusijos, Ukrainos bei Vokietijos mokslininkai.

Po dvejus metus trukusių derinimų 2010 m. pabaigoje pradėtas bendras projektas „Lietuvos–Lenkijos diplomatiniai dokumentai (1938–1940 m.)“ su Lenkijos tarptautinių santykių institutu (PSM) (LII jam vadovauja dr. A. Kasparavičius). Šis projektas turėtų būti baigtas 2011 m. lapkričio mėn. Jis svarbus ne tik siauru akademinio, bet ir platesniu – politiniu-visuomeniniu požiūriu. Dviejų šalių istorikų sugebėjimas kartu parengti dokumentus, skirtus komplikuotiems Lietuvos–Lenkijos santykiams, galėtų prisidėti prie abiejų šalių santykių gerėjimo.

2010 m. su LR Seimu pasirašytos sutarties pagrindu pradėtas bendras projektas (Lenkija, Lietuva, Ukraina) „Res Publica or Empire? Belarus, Lithuania, Poland and Ukraine in Europe at the 15th–18th Centuries“ (Jūratė Kiaupienė – Redakcinio komiteto narė).

2010 m. pradėtas įgyvendinti dar vienas projektas – tai M. Brenšteino rankraščio „Kauno gubernijos archeologinis inventorių“ publikavimas kartu su Varšuvos valstybiniu archeologiniu muziejumi (LII šį projektą koordinuoja R. Banytė-Rowell). Tolesnis jo įgyvendinimas priklausys nuo to, ar pavyks gauti papildomų lėšų.

Kartu su Klaipėdos universitetu toliau tęsiamas darbas pagal Europos tarpvyriausybinių bendradarbiavimo programos mokslo ir technologijų srityje – *COST (European Cooperation in Science and Technology)* – veiklas. Veikla TD0902. Užlietų vietų priešistorinė archeologija ir kontinentinio šelfo landšaftas, vykdymo laikas: 2009 05 26–2013 05 25. Iš Instituto dalyvauja Gytis Piličiauskas.

Instituto darbuotojai ir toliau aktyviai dalyvavo studijų procese – dėstė Vilniaus Edukologijos universitete, Vytauto Didžiojo universitete, Lietuvos karo akademijoje, Klaipėdos universitete, Vilniaus universitete, Vilniaus dailės akademijoje, Europos humanitariniame universitete. 20 pagrindines pareigas turinčių Instituto darbuotojų (2009 m. – 22) skaitė daugiau negu 33 kursus bakalauro, magistrantūros ir doktorantūros studijų klausytojams, organizavo studentų praktikas. Trys mokslininkai skaitė paskaitas Lenkijos aukštųjų mokyklų studentams. 16 Instituto mokslininkų dalyvavo rengiant mokslininkus kaip Gynimų tarybų nariai ir kaip oponentai Vilniaus, Klaipėdos, Vytauto Didžiojo universitetuose, Vilniaus dailės akademijoje, 11 vadovauja arba konsultuoja 18 tiek Instituto, tiek kitų studijų institucijų doktorantų.

Tęsdamas bendradarbiavimą su Lietuvos aukštosiomis mokyklomis, 2010 m. LII prisidėjo įgyvendinant VU IF studijų pertvarkos projektą „I pakopos studijų programų (Archeologija, Istorija, Kultūros istorija ir antropologija) atnaujinimas Vilniaus universiteto Istorijos fakultete“ (Priemonė VP1-2.2-ŠMM-07-K „Studijų kokybės gerinimas. Tarptautiškumo didinimas“). Prasidėjus doktorantūros pertvarkai, Institutas rengė ir teiks svarstyti bendrą istorijos krypties doktorantūros projektą su Vilniaus universitetu, bendrą projektą su senais savo partneriais – Vytauto Didžiojo universitetu ir Klaipėdos universitetu bei etnologijos krypties doktorantūros projektą su Vytauto Didžiojo ir Klaipėdos universitetais.

Kaip ir kasmet Instituto darbuotojai aktyviai dalyvavo skleidžiant istorines žinias visuomenėje, supažindinant su naujausiais savo tyrimų rezultatais. Dešimtimis skaičiuojamos tokios tradicinės veiklos formos kaip paskaitos visuomenei ar pranešimai savivaldybių institucijų organizuojamose konferencijose, populiarūs straipsniai spaudoje ar internetinėse svetainėse, interviu spaudai, dalyvavimas radijo ir televizijos laidose, viešose diskusijose ir seminaruose, knygų pristatymai. Tam tikra švietėjiška veikla trunka jau ne vienerius metus. Tai Etnologijos skyriaus mokslininkų skaitomos

paskaitos Jaunojo etnologo mokykloje prie Jaunųjų turistų centro; jau beveik dešimtmetį organizuojami ir Birštono kultūrinio gyvenimo fenomenu tapę kasmetiniai Stanislovo Moravskio skaitymai Jundeliškėse, kurių siela yra Reda Griškaitė. Istorinių žinių sklaidai vis dažniau pasitelkiamos kino ir video priemonės. Mūsų mokslininkai ne tik buvo kviečiami filmuotis istoriniuose dokumentiniuose filmuose, jie patys tapo tokių filmų kūrėjais–konsultantais. Štai A. Kasparavičius parengė koncepciją ir parašė scenarijų Baltijos televizijos istoriniam filmui „Valstybės kelias“ (42 dalys); D. Mačiulis tapo bendraautoriumi Lietuvos žurnalistų sąjungos Šiaulių skyriaus TV projekto „Vienos šeimos likimas – trijų tautų istorija“, skirto Ivanauskų šeimos istorijai; S. Sarcevičius ir O. Valionienė sukūrė mokslo populiarinimo filmą „XVII a. krosnis Valickio vilos rūsyje“. Tam tikra veikla peržengė ir Lietuvos ribas. V. Gerulaitienė paskelbė lietuviškas, latviškas ir estiškas pasakas ir legendas tinklalapyje <www.sagen.at>; papildė literatūros sąrašą, pagal kurį Vokietijos užsienio reikalų ministerijoje kaupiama literatūra, skirta pasirengti į Lietuvą siunčiamiems Vokietijos diplomatams; jos rūpesčiu legenda „Jūratė ir Kastytis“ pateko į Vokietijos 6 klasės mokinių užduočių sąsiuvinį. Dalyvavę per 150 įvairių renginių, Instituto mokslininkai tokiu būdu prisidėjo prie istorinių žinių sklaidos, visuomenės istorinės kultūros formavimo, vietos bendruomenių kultūrinio gyvenimo organizavimo, sanglaudos stiprinimo.

Apibendrinant metų veiklą pažymėtina, kad ir sudėtingos finansinės situacijos sąlygomis mokslo tiriamasis darbas Institute vyko sėkmingai. Buvo toliau nuosekliai dirbama visose mokslinės veiklos kryptyse, derinant Instituto programų įgyvendinimą su veikla vykdant LMT finansuojamus projektus, tęsiant senuosius ir pradėdant naujus projektus, tarp jų ir inicijuotus Lietuvos valstybinių institucijų, įgyvendinamus bendradarbiaujant su Lietuvos ir užsienio partneriais. Produktiviai dirbta visose Instituto mokslinėse programose, tęsiant fundamentinius ir taikomuosius Lietuvos valstybės ir visuomenės priešistorės, istorijos, etninės kultūros tyrimus. Aktyviai skelbiami nauji Lietuvos istorijos šaltiniai, kaupiama archeologinė ir etnografinė medžiaga. Nors nepakankamu mastu, bet vis dėlto buvo atliekamas archeologinės ir etnografinės medžiagos skaitmeninimas. Buvo ne tik tęsiamas, bet ir toliau plėtojamas tarptautinis bendradarbiavimas, ieškoma naujų būdų ir galimybių Lietuvos mokslininkų tyrimų rezultatus pristatyti užsienio šalyse, įsitraukti į tarptautinius projektus. Aktyviai dalyvauta studijų procese įsitraukiant ir į visų pakopų studijų proceso pertvarką. Galima teigti, kad Instituto mokslininkai ir jų darbai buvo pastebimi Lietuvos visuomenės.